

АВС-ТӘЖІРИБЕЛІК ПАЙДАЛАНУ
ҮШІН ШЫҒЫНДАР. АВС ӘДІСІ
АРҚЫЛЫ ӨНІМНІҢ ӨЗІНДІК ҚҰНЫН
ҚАЛАЙ ЕСЕПТЕУ КЕРЕК

Орындаған: Кенжебай
Ш, Хасенова Д, Мұқан Е.

ABC – АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ АББРЕВИАТУРА, ОЛ ACTIVITY BASED COSTING ДЕГЕНДІ БІЛДІРЕДІ, ЯҒНИ «ҚЫЗМЕТ ТҮРІ БОЙЫНША БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕП ӘДІСІ» НЕМЕСЕ «ӘРЕКЕТКЕ НЕГІЗДЕЛГЕН ШЫҒЫНДАРДЫ ЕСЕПТЕУ» ДЕП АУДАРЫЛАДЫ.

ABC концепциясы алғаш рет 1988 жылы Гарвард университетінің профессорлары Робин Купер мен Роберт Капланның мақалалар сериясында баяндалған деп есептеледі. Купер мен Капланның арқасында 1991 жылдан бастап ABC табыстылықты арттыру және стратегиялық шешімдер қабылдау үшін негіз ретінде кеңінен танылды. ABC әдісін қолдану нәтижесінде алынған ақпарат бүгінгі күні бақылау және үздіксіз жетілдіру (бизнес-процестерді реинжиниринг) үшін кеңінен қолданылады. Бұл әдіс шығындарды басқарудағы инновация ретінде үлкен көңіл бөлді. Жетекші мамандандырылған басылымдарда (Management Accounting and Journal of Cost Management) 1994–1996 жылдар аралығында жарияланған мақалалардың барлығын қарасаңыз, олардың 35%-ы ABC-ге арналған екен.

**ТАРИХ ЖӘНЕ НЕГІЗГІ
ҰҒЫМДАР**

ABC СЕБЕПТЕРІ

ABC әдісін жасаушылар Р.Купер және Р.Каплан ABC-ті тәжірибеде қолданудың негізгі себептері болып табылатын тәуелсіз, бірақ үйлестірілген үш факторды анықтады:

1. ШЫҒЫНДАРДЫ ҚҰРЫЛЫМДАУ ПРОЦЕСІ АЙТАРЛЫҚТАЙ ӨЗГЕРДІ.

Егер ғасырдың басында еңбек жалпы шығындардың шамамен 50%, материалдық шығындар 35%, үстеме шығындар 15% болса, қазіргі уақытта үстеме шығындар шамамен 60%, материалдар 30%, ал жұмыс күші өндіріс шығындарының тек 10% құрайды. Жұмыс уақытын шығындарды бөлу үшін негіз ретінде пайдалану 90 жыл бұрын мағынаға ие болғаны анық, бірақ қазіргі шығындар құрылымымен ол өзінің күшін жоғалтты.

2. КӨПТЕГЕН КОМПАНИЯЛАР ТАП БОЛАТЫН БӘСЕКЕЛЕСТІК ДЕҢГЕЙІ АЙТАРЛЫҚТАЙ ӨСТІ.

Мұндай жағдайда аман қалу үшін нақты шығындарды білу өте маңызды.

3. АҚПАРАТТЫ ӨҢДЕУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ ДАМУЫҒАН САЙЫН ӨЛШЕУЛЕР МЕН ЕСЕПТЕУЛЕРДІ ОРЫНДАУ ҚҰНЫ ТӨМЕНДЕДІ.

Тіпті 30 жыл бұрын ABC үшін қажетті деректерді жинау, өңдеу және талдау өте қымбат болды. Және бүгін тек ерекше емес автоматтандырылған жүйелербағалау деректері, сонымен қатар, әдетте, әрбір компанияда бір немесе басқа нысанда жинақталған және сақталған деректердің өзі.

ABC ӘДІСІ БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕП РЕТІНДЕ КЕЛЕСІ АЛГОРИТМ БОЙЫНША ЖҰМЫС ІСТЕЙДІ:

1. ТАУАРЛАРДЫ ӨНДІРУ ЖӘНЕ ӨТКІЗУ ҮШІН ҚАЖЕТТІ ФУНКЦИЯЛАРДЫҢ РЕТТІЛІГІ АНЫҚТАЛАДЫ ЖӘНЕ ҰТЫМДЫ.

Біріншіден, барлық мүмкін функциялар анықталады. Олар екі топқа бөлінеді: өнімнің құнына әсер ететіндер және әсер етпейтіндер. Әрі қарай, осы кезеңде реттілік оңтайландырылған: мәнге әсер етпейтін қадамдар жойылады немесе азаяды, ал шығындар азаяды. Бұл ABC реинжиниринг функцияларының бірі. Бағалау: ABC әдісінің бұл қадамын оң бағалауға болады – бұл пайдалы және шынайы.

3. ӘРБІР ФУНКЦИЯ ҮШІН ШЫҒЫНДАРДЫҢ ДРАЙВЕРЛЕРІ (ШЫҒЫНДАРДЫҢ ДРАЙВЕРІ) ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ САНДЫҚ СИПАТТАМАЛАРЫ АНЫҚТАЛАДЫ.

Мысалы, егер прессті пайдаланудың жылдық құны тікелей және үстеме шығындарды қосқанда жылына 250 000 долларға бағаланса және осы уақыт ішінде ол арқылы 25 000 өнім өтетін болса, онда бір бірлік шығын тасымалдаушыға шамамен алынған шығын бір өнімге \$10 болады. Әрбір функция бір шығын тасымалдаушысына сәйкес келсе жақсы. Бірақ бұл әрдайым бола бермейді.

2. ӘРБІР ФУНКЦИЯ БОЙЫНША ТОЛЫҚ ЖЫЛДЫҚ ШЫҒЫНДАР ЖӘНЕ ОНЫ ОРЫНДАУҒА КЕТЕТІН АДАМ-САФАТ САНЫ АНЫҚТАЛАДЫ.

Мысалы, неғұрлым көп өзгерістер болса, соғұрлым нашар. Бірақ егер шығындар ауысу санына айтарлықтай тәуелді болмаса, онда ABC әдісі іс жүзінде жұмыс істемейді. Осылайша, ABC әдісінің қолдану мүмкіндігі шығындарды функциялар бойынша бағалау тұрғысынан да, осы шығындардың өзектілігі тұрғысынан да шектелген (яғни, бұл шығындар әрқашан шығындардың драйверінің мәнімен бірге өзгермейді).

4. БАРЛЫҚ ФУНКЦИЯЛАРДЫҢ ӨЗІНДІК ҚҰН ФАКТОРЛАРЫ АНЫҚТАЛҒАННАН KEЙІН БЕЛГІЛІ БІР ӨНІМДІ НЕМЕСЕ ҚЫЗМЕТТІ ӨНДІРУГЕ АРНАЛҒАН СОҒҒЫ ШЫҒЫНДАР СМЕТАСЫ ЖАСАЛАДЫ

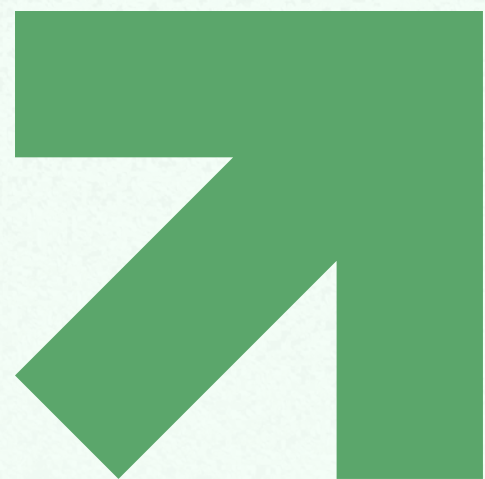
. Шамадан тыс егжей-тегжейлі жағдайда ABC есебі өте қиын болуы мүмкін. Есептің нақты қол жеткізілетін күрделілік дәрежесі ең басында анықталуы керек, әйтпесе тым егжей-тегжейлі талдау қосымша шығындарды тудырады, нәтижесінде ABC тиімсіз болады.

ABC ЖҮЙЕСІ БҮГІНГІДЕИ

ABC жүйесі қарапайым идеяға негізделген: кәсіпорында үстеме шығындар өнімді табысты өндіруге қажетті бизнес-процестерден туындайды. Өнімдердің құны осы бизнес-процестердің құнына байланысты. Бұл ABC-тің негізгі идеясы. Сондай-ақ, ABC тек шығындар туралы нақты мәліметтерді ғана емес, сонымен қатар осы шығындардың көздері туралы ақпаратты да беруі маңызды.

ABC – бұл компанияның ұйымдық құрылымына қарамастан өнімнің немесе қызметтің нақты құнын бағалауға мүмкіндік беретін технология. Тікелей және жанама шығындар өндірістің әрбір сатысында қажет болатын процестердің құнына байланысты өнімдер мен қызметтерге бөлінеді. Сондықтан, ABC орталық мәселелерінің бірі бизнес-процестердің өзіндік құнын анықтау болып табылады.

ШЫҒЫН ДЕҢГЕЙЛЕРІ. ABC ӘДІСІНІҢ ТАНЫМАЛ МОДИФИКАЦИЯЛАРЫНДА ШЫҒЫНДАРДЫҢ ДРАЙВЕРЛЕРІ БІРНЕШЕ ДЕҢГЕЙЛЕРГЕ БӨЛІНЕДІ.

БІРЛІК ДЕҢГЕЙІ.

01

Бұл деңгей өндірілген өнімнің әрбір бірлігі үшін медианы қарастырады. Бұл классикалық әдістердегі тікелей шығындардың аналогы.

ТОПТАМА ДЕҢГЕЙІ.

02

Бұл тасымалдаушылар енді бірліктермен емес, өнімдер партияларымен байланысты. Шығындарды тасымалдаушы әдетте партиялар саны болып табылады.

ӨНІМ ДЕҢГЕЙІ.

03

Мұнда өндірілген бірлік пен партия санына қарамастан өнімнің белгілі бір түрін шығаруға байланысты көздер туралы сөз болып отыр.

КӘСІПОРЫН ДЕҢГЕЙІ

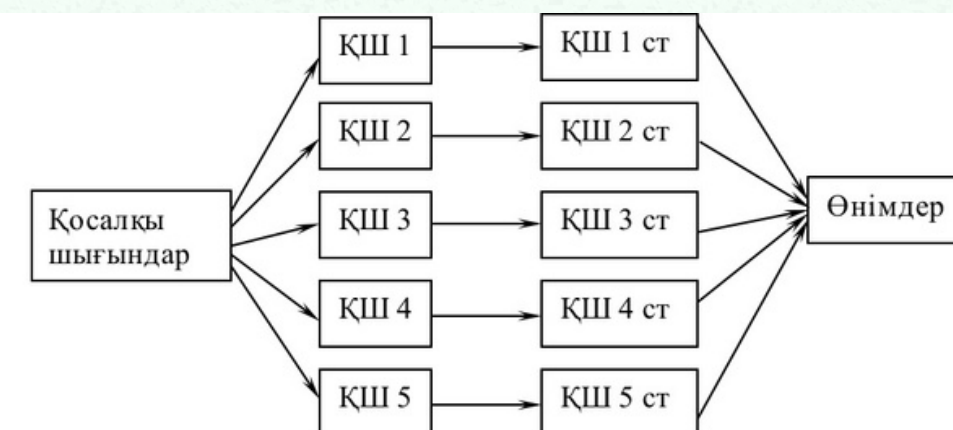
04

Бұл деңгейдегі шығындар өнімдерге тікелей байланысты емес, олар жалпы функциялар жалпы кәсіпорынның жұмысымен байланысты. Оларға кеткен шығындар одан әрі дәстүрлі түрде өнімдерге бөлінеді. Пакет және өнім деңгейлері ABC әдісінің тақырыбы болып табылады.

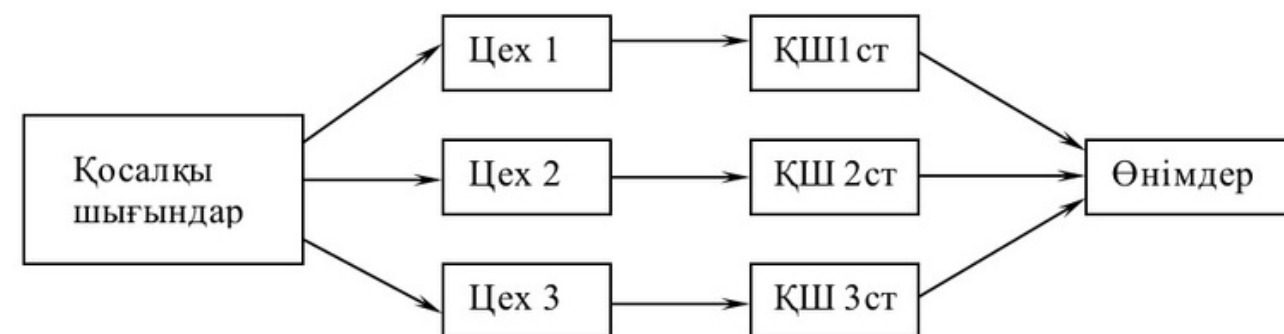
ABC жүйесі қосалқы шығындарды есептеудің нақты немесе қатаң жүйесі. Қосалқы шығындардың әрбір түріне қосалқы шығындарды бөлудің өзіндік әділетті базасы анықталады.

Қосалқы шығындарды бөлудің дәстүрлі әдісі және табиғи көрсеткіштер әдісінің схемаларын салыстырып көрейік.

Қосалқы шығындарды бөлудің схемасы:

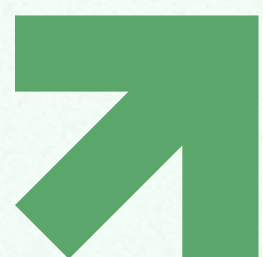

Сурет 2- ABC қосалқы шығындарды бөлу схемасы.

Сурет 1- Қосалқы шығындарды бөлудің дәстүрлі жүйесі

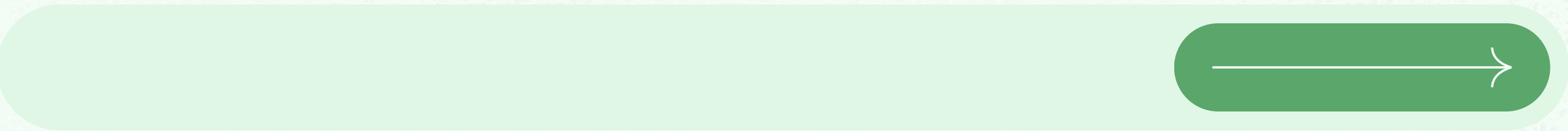
Мұндағы: ҚШ- қосалқы шығындар, ҚШ ст – қосалқы шығындар ставкасы

Компания бірдей құралдармен жасалған, қандай да бір партиялармен М және К деген 2 өнім шығарады. Кесте 1 – Өнімдер бойынша мәліметтер

Көрсеткіш	Өнім	
	М	К
Бірл. шығару көлемі	10000	40000
Шығару партиясы	100	8000
Артылғандар саны	10	5

INFOGRAPHIC

Артылғаны (накладка) бойынша қосалқы шығындар сомасы = 100000 у.е.
Қосалқы шығындарды дәстүрлі және АВС жүйесін қолдану арқылы бөлейік. Қосалқы шығындарды бөлудің дәстүрлі жүйесі:

Қосалқы шығындарды өндіріс көлеміне пропорционалды бөлеміз.

Қосалқы шығындар = 100000 ш.б.

Бөлу базасы (өнім көлемі) = 100000 + 40000

Артылған шығындар құны = өнімнің бір бірлігіне.

Бөлінген қосалқы шығындар тең:

Өнім М – $2 \times 10000 = 20000$ (бір бірлікке 2 ш.б.)

Өнім К – $2 \times 40000 = 80000$ (бір бірлікке 2 ш.б.)

АВС жүйесі:

Артылғаны бойынша қосалқы шығындар өндіріс көлемінен емес, артылғандар санына байланысты болғандықтан, база – артылғандар саны болады.

Қосалқы шығындар = 100000

Қосалқы шығындарды бөлу базасы – артылғандар саны = 10 + 5

Қосалқы шығындарды бөлу ставкасы =

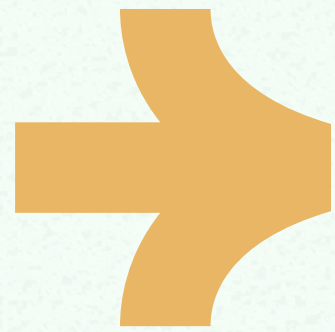
Қосалқы шығындарды бөлу тең:

Өнім М – $6666,67 \times 10 = 66666,67$ (бірлігіне ш.б.)

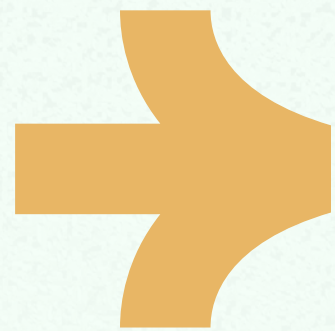
Өнім К – $6666,67 \times 5 = 33333,33$ (бірлігіне ш.б.)

ҚОРЫТЫНДЫ

Көрініп тұрғандай ABC жүйесі бойынша қосалқы шығындарды бөлу дәстүрлі жүйеге қарағанда өзгешелеу, демек, өнімнің өзіндік құны мен табыстылығы да өзгеше болады. Себебі дәстүрлі жүйе нақты жүйе болмағандықтан, оны қолдану дұрыс емес басқарушылық шешім қабылдауға әкелуі мүмкін. Мысалы кәсіпорын М өнімін К өнімінен артығырақ өндіруді жөн санайды, бірақ олардың қосалқы шығындары өнім бірлігіне шаққанда бірдей болады (2 ш.б.), бірақ шын мәнінде М өніміне артылағанға көбірек шығын жұмсайды (6,67 ш.б.) және М өнімін шығаруды арттыру шығындардың өсуіне және пайданың азаюына әкеледі.

Email Address

hello@reallygreatsite.com

Our Website

www.reallygreatsite.com

Phone Number

(123) 456 - 7890

НАЗАРЛАРЫҢЫЗГА РАХМЕТ!